

Strasbourg 5.XI.1992

Isterrida

Sos Istados menbros de su Cussizu d'Europa ant firmadu custu,

Cussiderende chi s'iscopu de su Consizu d'Europa est a resessire a fagher s'aunimentu tra sos sotzios suos, mascamente in su dissinnu de amparare e de afortire sos ideales e sos fundamentos chi sunt s'ereu de totu issos;

Cussiderende chi s'amparu de sas limbas istoricas regionales o de minorantzia d'Europa, calecuna de issas est puru acantu a iscumparrer, ajuat a amparare e a afortire su connotu e sas richesas curturales de s'Europa;

Cussiderende chi su deretu de impitare una limba regionale o de minorantzia in sa bida privada e publica est unu deretu chi neunu nos podet leare, cuforma a sos fundamentos cabidos in s'Acordu internatzionale a sos deretos tziviles e politicos de sas Natziones Unidas e cuforma a su ispiritu de sos agiustos de su Cussizu d'Europa pro s'Amparu de sos Deretos e de sas Libbertades de sos Omnes;

Apende cussideru pro su traballiu afainadu intro sa CSCE e in piessignu de sa Carta Finale de Helsinki de su 1975 e a su pabiru de s'abboju de Copenaghen de su 1990; Marchende su balore de s'interculturalismu e de su plurilinguismu e cussiderende chi s'amparu e s'animonzu de sas limbas regionales o de minorantzia non depet andare a perdu de sas limbas ufiziales e de su bisonzu de las imparare;

Ischende chi s'amparu e s'afortimentu de sas limbas regionales o de minorantzia in sos diversos Istados e regiones de s'Europa est un'ajudu mannu a su fraigamentu de un'Europa pesada subra sos fundamentos de sa democratzia e de sa diversidade curturale, intro sas lacanas de sa merenia natzionale e de sa binnidesa de su logu geograficu;

Leende in cussideru sas condissiones ispetzificas e su connotu istoricu de sas diversas regiones de sos Istados d'Europa.

Nos agiustamus in su chi sight:

Capitulu 1

Fundamentos Generales

Art. 1 - Definissiones

Pro sos iscopos de custa Carta:

a) cun " limbas regionales o de minorantzia" pensamus a sas limbas chi sunt:

a 1) impitadas dae semper in unu giassu marcadu de unu Istadu dae sa gente de cussu Istadu e chi est una chedda prus minore iscumbatende-la cun tota sa gente de cussu Istadu matessi, e

a 2) diversa da(e) sa limba(s) ufiziale(s) de cussu Istadu;

abbarrant fora sos dialetos de sa (s) limba(s) ufizialede s'Istadu o de sas limbas de sos isterrados;

b) cun " su logu inue una limba regionale o de minorantzia est impitada", pensamus a su giassu geograficu inue custa limba est sa manera de esser rebbula de una chedda bastante de personas chi iscundat s'impreu de sas misuras de amparu e de afortimentu apostivigadas dae custa Carta;

c) cun "limbas chena logu" cherimus narrer cuddas limbas impitadas dae sos ciudadanos de s'Istadu chi sunt diversas dae sa limba o dae sas limbas impitadas dae sa majoria de sa gente de cussu Istadu ma chi, puru si in su connotu sunt istadas semper impitadas intro sas lacanas de cussu Istadu, non podent esser afianzadas cun unu giassu geografica pretzisu.

Art. 2 - assuntos

1) Onzi Parte si leat s'assuntu a ponner in possa cantu istabilidu cun su capitulu II a totu sas limbas regionales o de minorantzia faeddadas in sos logos issoro e chi torrart cun cantu amus nadu in s'articulu 1.

2) Pro onzi limba ispetzificada a su mamentu de sa ratifica, atzetazione o aproamentu, cunforma cun s'Articulu 3, onzi Parte si leat s'assuntu a ponner in possa unu minimu de trintachimbe paragrafos o suta-paragrafos ischirriados dae cussos apostivigados in su capitulu 3 de custa Carta, leende-nde assumancu 3 ischirriados dae onzunu de sos articulos 8 e 12 e unu ischirriadu dae onzunu de sos articulos 9, 10,11, e 13.

Art. 3 - modos

1) Onzi Istadu cuntraente at a ispetzificare in sos trastos suos de ratifica, de acetazione o aproadura, onzi limba regionale o de minorantzia o onzi limba ufiziale chi est pagu isparta in totu o in unu giassu de su territoriu suo, a sas cales si ant a ponner in possa sos paragrafos ischirriados cuforma a s'articulu 2, paragrafu 2.

2) Onzi Parte podet, in calesiat mamentu, fagher a conoscher a su Segretariu Generale chi atzetat sos obbligonzos chi benint dae cantu disponimus in calesiat ateru paragrafu de sa Carta chi no aiat ispetzificadu in su trastu suo de ratificamentu, acetazione o aproamentu o chi issa at a ponner in possa su paragrafu 1 de custu articulu a ateras limbas regionales o de sa minorantzia, o a ateras limbas ufiziales chi non sunt ispartizonadas in totu o in unu cantu de su territoriu suo.

3) Sos assuntos tratados in su paragrafu de innoghe subra ant a fagher parte in annanta de sa ratificamentu, atzetazione o aproamentu e ant a aer su matessi balore a tucare dae sa die de sa notifica issoro.

Art. 4 - Reglas de amparu in possa

1) Nudda in custa Carta podet esser leadu che limine o dare a banda calesiat deretu afiantzadu dae sa Cunventzione Europea de sos Deretos de s'Omine.

2) Sas reglas de custa Carta non ant a aer importantzia peruna si s'agatant addainanti a reglas prus bonas chi regulant su presente de sas limbas regionales o de minorantzia o su istare giuridicu de sa gente chi apartenet a cussa minorantzia chi sunt in possa in cussu Istadu o chi siant reguladas dae acordos internatzionales tra duos o prus Istados.

Art. 5 - Obbligonzos in possa

Nudda de custa Carta podet esser leadu che unu cussizu a unu deretu a inghitzare una calesiat fainamentu o de fagher calesiat atzione chi siat contra sos iscopos de so Pabiros de sas Natziones Unidas o de ateros obbligonzos de reglas internatzionales, contra sos fundamentos de sa merenia e sa binnidesa de su logu de sos Istados.

Art. 6 - informatziones

Sas Partes si leant s'assuntu de contivizare chi sas autoridades, organizatziones e personas interessadas siant informadas de sos deretos e de sos doveres istabilidos dae custa Carta.

Capitulu II

Obietivos e fundamentos pissighidos cunforma a su articulu 2, paragrafu 1

Art. 7 - obbietivos e fundamentos

- 1) Pro sas limbas regionales o de sa minorantzia, intro sas lacanas de su territoriu inue sunt impitadas, cunforma a comente est posta onzi limba, sas Partes ant a fundare sa politica issoro, e fagher leges cunforma a sos obbietivos e a sos fundamentos chi sighint:
 - a) in sa regonnoschidura de sa limbas regionales o de sas minorantzias che espressione de sa richesa curturale;
 - b) in su arrespetu de su logu geograficu de onzi limba regionale o de minorantzia cun s'iscopu de afiantzare chi su connotu amministrativu o su nou chi s'at a fagher non siant de imbaru a s'afortimentu de sas limbas regionales o de sa minorantzia in chistione;
 - c) su bisonzu de un'atzione detzisa pro s'afortimentu de sas limbas regionales o de sas minorantzias cun s'iscopu de las ampa rare;
 - d) su render fatzile e/o s'animonzu de s'impitu faeddadu e iscritu de sas limbas regionales o de minorantzia in sa bida pubblica e privada;
 - e) su mantenimentu e s'ismannimentu de relatas in sos campos cuguzados cun custa Carta, tra grupos chi impitant una limba regionale o de sa minorantzia e ateros grupos de su matessi Istadu chi impitant una limba faeddada in sa matessi manera o somizante, comente puru su ispiamentu de relatas curturales cun ateros grupos de s'Istadu chi impitant ateras limbas;
 - f) a apostivigare formas e trastos de aficu pro s'imparamentu e s'istudiu de sas limbas regionales o de sas minorantzias in totu sos livellos;
 - g) apostivigare a trastos chi permitant a chie non faeddant cussa limba regionale o de sa minorantzia, e chi istant in su logu inue custa limba benit impitada, de l'imparare si nd'ant gana;
 - h) s'animadura de istudios e chircas subra sas limbas regionales o de sa minorantzia in s'universidade o in istitutziones de importu cabale;
 - i) s'animadura de formas fatas aposta pro fagher iscambios internatzionales, in sos campos cuguzados cun custa Carta, pro sas limbas regionales o de sa minorantzia impitadas a sa matessi manera o in manera somizante in duos o prus Istados;
- 2) Sas partes si leant s'assuntu a che bogare, si non l'ant galu fatu, onzi ischirriadura, furriadura, posta abbanda, agorradura o partzialidade iscundida, chi pertocat a s'impitu de una limba regionale o de minorantzia cun s'intentu de la disaminare o de ponner in perigulu su mantenimentu o s'afortimentu. S'impreu de misuras ispetziales a chirriu de sas limbas regionales o de minorantzia fatas cun s'iscopu de nde animare sa cabalidate tra cussos chi impitant custas limbas e su restu de sa gente o chi mirant a s'interessamentu in piessignu de sas conditziones issoro no est cussideradu unu furriamentu de sos chi faeddant sas limbas prus ispartizonadas.
- 3) Sas Partes si leant s'assuntu a pissighire, cun misuras apropiadas, chi sos grupos linguisticos de s'Istadu si comprendant de prus apare, in piessignu chi su rispetu, s'atuamentu e sa tollerantzia a su versu de sas limbas regionales o de sas minorantzias siant tra sos obbietivos de s'educatzione e de su preparamentu apostivigadu dae sos istados in su logu issoro, e a animare sas trastos de sos " mass media" a pissighire sa matessi iscopu.
- 4) in su pretzisare sa politica issoro a su versu de sas limbas regionales o de sas minorantzias, sas Partes ant a leare in cussideru sos bisonzos e sas isoerantzias bogadas a campu dae sos grupos chi impitant custas limbas. Issos sunt animados, si bi nd'at bisonzu, a furmare grupos de personas ingarrigadas de cussizare sas autoridades subra totu cuddas chistiones chi pertocant a sas limbas regionales o de sas minorantzias.
- 5) Sas Partes si leant s'assuntu a ponner in possa, mutatis mutandis, sos fundamentos allistados in sos paragrafos dae su n° 1 a su n.° 4 a sas limbas chena logu. A onzi modu, pro su chi pertocat a custas limbas, sa natura de sos iscopos e de sas misuras de leare pro ponner in possa custa Carta ant a esser fatos in modu flessibile, apende in conca sos bisonzos e sos aisetos, e respetende su connotu e sos aerzos de sos grupos chi impitant sa limbas in chistione.

Capitulu III

Misuras pro increscher s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzias in sa bida pubblica cuforma a sos assuntos leados cun su Articolu 2, paragrafu 2

Articolu 8 - Imparamentu

- 1) Pro su chi tocat a s'imparamentu, sas Partes si leant s'assuntu, intro sas lacanas de su logu inue custas limbas sunt impitadas, cunforma a sa situatzione de onzi limba, e chena fagher dannu a s'imparamentu de sa limba (s) ufiziale (s) de s'Istadu:
 - a 1) a afiantzare chi si potat fagher un'imparamentu prescolare in sas limbas regionales o de sas minorantzias; o
 - a 2) a afiantzare chi una parte manna de s'istruzzione prescolare siat fatu cun sa limbas regionales o de sas minorantzias; o
 - a 3) a ponner in faina una de sas misuras apostivigadas a su puntu a1) e a2) de innoghe subra si no ateru a sos iscolaros de cuddas famillias chi lu cherent e chi su numeru siat cussideradu bastante; o
 - a 4) si sa pubblica autoridade no at dereta cumpetentzia in s'istruzzione prescolare, ajulare e/o animare chi si ponzant in possa cuddas misuras chi elencamus cun sos puntos dae a 1) a a 3) de innoghe subra;
 - b 1) a afiantzare una istruzzione primarza in sas limbas regionales o de sas minorantzias; o
 - b 2) a afiantzare chi una parte manna de s'istruzzione primarza siat fatu in sa limba regionale o de sas minorantzias; o
 - b 3) a aparitzare, assumancu in s'istruzzione primarza, sa limba regionale o de sa minorantzia siat una parte integrante de su curriculum de su curriculum; o
 - b 4) a ponner in possa una de sas misuras apostivigadas dae su puntu b 1) a su puntu b 3) de innoghe subra assumancu a sos pitzinnos chi lu cherent e chi siant in numeru bastante;
 - c 1) a aparitzare chi s'istruzzione segundaria siat fata totu cun sas limba regionale o de sas minorantzias; o
 - c 2) a aparitzare chi una parte manna de s'istruzzione segundaria siat isboligada cun sa limba regionale o de sa minorantzia; o
 - c 3) a aparitzare, intro s'istruzzione segundaria, chi s'imparamentu de sa limba regionale o de sas minorantzias siat parte integrante de su curriculum; o
 - c 4) a ponner in possa una de sas misuras inditadas dae su puntu c 1) a su puntu c 3) de innoghe subra, assumancu a sos pitzinnos chi - o inue sas famillias lu pedant -, semper chi siant in numeru bastante;
 - d 1) a aparitzare un'istruzzione tennica e professionale chi siat isboligada in sa limba regionale o de sas minorantzias; o
 - d 2) a aparitzare chi una parte manna de s'istruzzione tennica e professionale benzat isboligada in sa limba regionale o de sas minorantzias; o
 - d 3) apostivigare, intro s'istudiu tennicu e professionale, chi sa limba regionale o de sas minorantzias siat parte integrante de su curriculum; o
 - d 4) a ponner in possa chi una de sas misuras apostivigadas dae su puntu d 1) a su puntu d 3) de innoghe subra, assumancu a sos pitzinnos chi - o inue sas famillias lu pedant -, semper chi siant in unu numeru bastante;
 - e 1) a ponner in possa un'istruzzione universitaria o ateros istudios superiores in sa limbas regionales o de sas minorantzias; o
 - e 2) a apostivigare ajunzios pro s'istudiu de custas limbas comente disciplinas de istruzzione universitaria o superiore;
 - e 3) si pro una rejone de arrollu de s'Istadu in relata a sos istitutos de istruzzione superiore, sos paragrafos e 1) e e 2) non podent esser postos in possa, animare e/o autorizare de poder aer universidades o de ateras formas de istruzzione superiore in sas limbas regionales o de minorantzia, o de trastos de s'istudiu de custas limbas comente istrutzione universitaria o de sas iscolas superiores;
 - f 1) a istabilire chi s'aparitzet pro sa gente manna cursos sighidos de istruzzione, isboligados in bona parte o in totu cun sa limbas regionales o de sas minorantzias; o
 - f 2) oferrer custas limbas comente arogamentos pro un'istruzzione fata a retetu pro sa gente manna; o
 - f 3) si sas publicas autoridades no ant cumpetentzia dereta in su campu de s'istruzzione de sa gente manna, ajulare e/o animare s'oferta de custas limbas comente allegas de un'istruzzione sighida pro sa gente manna;
 - g) contivizare pro afiantzare s'imparamentu de s'istoria e de sa cultura chi de sa limbas regionales o de sas minorantzias sunt s'aerzu;
 - h) cumbeniare una formatzione de base e superiore de sos mastros chi bi bisonzat pro ponner in possa sos paragrafos chi andant dae su a) a su g) atzetados dae sa Parte;

i) ponner in pe unu o prus trastos de cuntrollu ingarrigados de averiguare sas misuras leadas e sas fainas concruidas pro impiantare e ismanniare s'imparamentu de sas limbas regionales o de sas minorantzas e de assentare raportos periodicos subra custos puntos,chi ant a esser ispartos a sa gente.

2) pro su pertocat a s'istruzione in sos logos fora de sas lacanas inue custas limbas regionales o de sas minorantzas benint impitadas, sa Partes si leant s'assuntu, si su numeru de chie impitat custa limba regionales o de minorantzia l'iscundit, a cussentire, animare o ponner in faina unu imparamentu in sa o de sa limba regionale o de minorantzia in giassos apropiados de s'istruzione.

Art. 9 - Autoridades giudiziaras

1) Sas Partes si leant s'assuntu, pro su chi pertocat sas circoscrizziones de giuigonzu inue b'at unu numeru de personas chi istat inue si impitat sas limbas regionales o de sas minorantzas chi lu potat iscundere sas misuras de innoghe suta, in acordu cun sa situatzione de onzuna de custas limbas e a sa condizione chi custos trastos offeridos in custu paragrafu non siant cussideradas dae su giughe comente impedimentu a una bona amministrazione de sa giustitia:

a) in sos dibbatimentos penales:

a 1) a apostivigare chi sos tribunales, domandenda-lu una de sas partes, andent a dibbatimentu impitende sas limbas regionales o de sas minorantzas; e/o

a 2) a afiantzare a s'imputadu su deretu de impitare sa limba regionale o de sa minorantzia sua; e/o

a 3) a apostivigare chi sas pedaduras e sas proas, siat chi siant iscritas o faeddadas, non siant cussideradas de no amittire ca proite sunt istadas presentadas cun sa limba regionale o de sa minorantzia; e/o

a 4) a mustrare, a dumanda, cun sa limba regionale o de minorantzia, pabiros ligados a su dibbatimentu, si b'at bisonzu impitende tramunadores e tramunos chena chi pro cussu bi apat ateros garrigos de ispesas pro sos chi andant a dibbatimentu;

b) in sos dibbatimentos tziviles

b 1) a apostivigare chi sas autoridades de giuigonzu, pedende-lu una de sas partes, fatant su dibbatimentu in sa limba regionale o de minorantzia; e/o

b 2) a pimitire, onzi borta chi una de sas pertes in chertu depet cumparrer addainanti de su tribunale, chi potat impitare sa limba regionale o de sa minorantzia sua, chena chi pro cussu li benzat garrigadu ateras ispesas; e/o

b 3) a pimitire sa mostra de pabiros e proas in sa limba regionale o de sa minorantzia, a su bisonzu impitende tramunadores e tramunonzos;

c) in dibbatimento fatos in tribunales amminostrativos

c 1) a apostivigare chi sas autoridades de giuigonzu , domandende-lu una de sas partes, fatant su dibbatimentu in sa limba regionale o de sa minorantzia: e/o

c 2) a pimitire, cando unu de sos chertadores s'agatat de persona in tribunale, de poder faeddare cun sa limba regionale o de sa minorantzia sua chena chi pro cussu li siant garrigadas ispesas in prus: e/o

c 3) a pimitire chi si potat mustrare pabiros e proas in sa limba regionale o de sa minorantzia, e a su bisonzu impitende tramunadores e tramunos;

d) a leare misuras pro chi sas aplicatziones de sos suta-paragrafos 1 e 3 de sos paragrafos b) e c) de innoghe subra e s'imponzu a su bisonzu de tramunadores e tramunonzos non batant puru ispesas in prus a sos chi andant in dibbatimentu.

2. Sas Partes si leant s'assuntu:

a) a non negare su balidonzu de unu pabiru legale fatu intro sas lacanas de s'Istadu solu ca est istadu iscritu in una limba regionale o de minorantzia; o

b) a non negare su balidonzu, tra sas partes, de sos pabiros legales fatos intro sas lacanas de s'Istadu, solu ca sunt istados iscritos in una limba regionale o de minorantzia e a apostivigare chi issos podent essere pedidos dae ateras personas chi non b'intrant cun su chertu e chi no impitant sa limba regionale o de sa minorantzia a sa condizione chi su chiu de su pabiru siat fatu connoscher dae chie lu (los) at cherfidos(os); o

c) a non negare su balidonzu, tra sas partes, de sos pabiros de giuigonzu, fatos intro sas lacanas de s'Istadu, solu ca sunt istados iscritos cun sa limba regionale o de sa minorantzia.

3) Sas Partes si leant s'assuntu a ispartizare in sa limba regionale o de sas minorantzas sas prus importantes leges natzionales e cussas chi pertocant in piessignu a chie custas limbas las impitat, assumancu chi custas leges non siant ispartizonadas de atera manera.

Art 10 - Autoridades amministrativas e servizios publicos

1) Intro sas lacanas de unu distretu amministrativa de s'Istadu inue unu numeru bastantes de residentes impitant una limba regionale o de minorantzia ch'iscundat sas fainas chi sighint a segundu de comente est posta sa limba, sas Partes si leant s'assuntu, pro cussu chi est un fagher cun rejone:

a 1) a contivizare chi sas autoridades amministrativas impitent sa limbas regionales o de sas minorantzas; o

a 2) a contivizare chi sos agentes chi istant in cuntatu cun sa gente impitent sa limbas regionales o de sas minorantzas in sas relatas cun sas personas chi lis pedint carchi cosa cun custas limbas, o

a 3) a contivizare chi sos ch'impitant sa limba regionale o de sas minorantzas potant presentare demandas a boghe o iscritas e retzire rispostas in cussa limba; o

a 4) a contivizare a chi sos chi faeddant custas limbas regionales o de sas minorantzas potant presentare demandas iscritas o a boghe in custas limbas; o

a 5) a contivizare chi sos ch'impitant custas limbas regionales o de sas minorantzas potant domandare pabiros balidos cun custas limbas;

b) dare sa possibilitade a totu de poder impitare testos e formularios amministrativos pro sa gente in sa limba regionale o de sas minorantzas o in bersiones bilingues;

c) a pimitire chi sas autoridades amministrativas de iscrir sos pabiros in una limba regionale o de sa minorantzia;

2) pro cussu chi pertocat a sas autoridades locales e regionales de unu logu inue bi at unu nemeru de residentes chi impitant una limba regionale o de minorantzia chi iscundint sas fainas chi mentovamos innoghe suta, sas Partes leant s'assuntu de pimitire e/o de animare:

a) s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas intro s'imparcadura de s'autoridade regionale o locale;

b) sa possibilitade a sos ch'impitant custas limbas regionales o de minorantzia, de poder presentare demandas iscritas o a boghe in custas limbas;

c) sa publicatzione dae parte de sas autoridades regionales, de sos pabiros ufiziales issoro puru in sa limba regionale o de sas minorantzas;

d) sa publicatzione dae parte de sas autoridades locales, de sos pabiros ufiziales issoro, puru in sa limba regionale o de sas minorantzas;

e) s'impitu dae parte de sas autoridades regionales de sa limba regionale o de sas minorantzas in sos arregonos de sas assembleas issoro, chena pro cussu ponner abbanda, s'impitu de sa limba(s) ufiziale(s) de s'Istadu;

f) s'impitu dae parte de sas autoridades locales de sas limbas regionales o de sas minorantzas in sos arregonos de sas assembleas issoro, chen ponner abbanda, s'impitu de sa limba(s) ufiziale(s) de s'Istadu;

g) s'impitu o s'affillamentu , si b'at bisonzu impare cun su numene in sa limba(s) ufiziale(s), de sos giustos toponimos connotos in sa limba regionale o de sas minorantzas.

3) Pro su chi pertocat a sos servizios publicos isboligados dae sas autoridades amministrativas o dae personas chi fainant pro contu issoro, sas Partes si leant s'assuntu, intro sas lacanas de su logu inue custas limbas regionales o de sas minorantzas benint impitadas, a segundu de comente si presentat onzi limba, pro cantu si podet cun rejone fagher, pro:

3 a) a contivizare chi sas limbas regionales o de minorantzia benant impitadas cando si faghet su servitziu; o

3 b) a pimitire a sos impitadores de sas limbas regionales o de sas minorantzas de fagher una domanda e de retzire risposta cun sa matessis limbas; o

3 c) a pimitire a sos impitadores de custas limbas regionales o de sas minorantzas a fagher una domanda cun custas limbas.

4. Cun s'iscopu de ponner in faina cantu namus in sos paragrafos 1, 2 e 3 chi ant atzetadu, sas Partes si leant s'assuntu de leare una o prus de sas misuras chi sighint innoghe suta:

4 a) sa tramunadura o s'interpretazione si a su bisonzu si pedint;

4 b) s'acabidamentu e, a su bisonzu, s'imparonzu de sos funtzionarios e de sos fainadores publicos chi podent bisonzare;

4 c) s'accollidura, pro cantu est possibile, chi sas demandas de sos fainadores publicos, chi connoschent una limba regionale o de sas minorantzia, de andare a treballiare in sos logos inue custa limba est impitada.

5) Sas Partes si leant s'assuntu de pimitire s'impitu o s'affillamentu de sambenados, in sa limba regionale o de sas minorantzas, si lu pedint sos interessados.

Art. 11 - Mass media

1) Sas Partes si leant s'assuntu, pro sos ch'impitant sas limbas regionales o de sas minorantzas intro sos logos inue custas limbas benint faeddadas, bidende comente est posta cussa limba e intro sos limines chi sa pubblica autoridade at, in maniera dereta o indereta, carchi cumpetentzia, o poderes o carchi cosa de fagher in custu campu, e arripetende su fundamentu de indipendentzia e de autonomia de sos media:

- a) pro su tantu chi sa radio e sa televisione ant unu fainamentu de servitziu publicu:
- a 1) a apostivigare sa naschida de assumancu una istatzione radio e unu canale televisivu in sas limbas regionales o de sas minorantzas; o
 - a 2) de animare e/o ajutare sa naschida de asumancu una istatzione radio e de unu canale televisivu in sas limbas regionales o de sas minorantzas; o
 - a 3) a leare giustos inghitzonzos pro chi sasemitentes oferant programmas in sas limbas regionales o de sas minorantzas;
 - b 1) a animare e/o render prus fatzile sa naschida de assumancu una istatzione radio in limba regionale o de sas minorantzas; o
 - b 2) a animare e/o render prus fatzile s'emissione de programmas de radio in sas limbas regionales o de sas minorantzas, in manera sighida;
 - c 1) a animare e/o a render prus fatzile sa naschida de assumancu unu canale televisivu in sas limbas regionales o de sas minorantzas; o
 - c 2) a animare e/o a render prus fatzile sa emisiones de programmas televisivos in sas limbas regionales o de sas minorantzas, in manera sighida;
 - d) a animare e/o a render prus fatzile a produire e a ispargher traballios audios e audiovisivos in sas limbas regionales o de sas minorantzas;
 - e 1) a animare e/o render prus fatzile sa trasmissione de emisiones radio-tilivisivas fatas in cussa limba. In prus si leant s'assuntu a contivizare chi perunu impedu si ponzat imbia a sa libbertade a espriminzu e a s'inghieriamentu de sas informatziones in una limba impitada in una forma simile o acurtzu a una limba regionale o de minorantzia.
 - e 2) de animare e/o de render prus fatzile sa publicatzione articos de giornales in sas limbas regionales o de sas minorantzas in manera sighida;
 - f 1) de carrarare sas ispesas in prus chi bi cheren a sos media pro impitare sas limbas regionales o de sas minorantzas, cando sas leges apostivigant un'ajudu finanziariu, in generale, pro sos mass media: o
 - f 2) a dare sas misuras già in possa de ajudu finanziariu puru a sos programma audiovisivos fatos in sas limbas regionales o de sas minorantzas;
 - g) ajutare s'imparanzu de sos giornalista e ateros impreados in sos media chi impitant sas limbas regionales o de sas minorantzas.
- 2) Sas Partes si leant s'assuntu de afianzare sa libbertade de s'ascurtu deretu de sa radio e de sa televisione de sos istados a bighinos fatas cun una limba assimizante o acurtzu a una limba regionale o de minorantzia, e a non s'opponere a sa trasmissione de emisiones radio-tilivisivas fatas in cussa limba. In prus si leant s'assuntu a contivizare chi perunu impedu si ponzat imbia a sa libbertade a espriminzu e a s'inghieriamentu de sas informatziones in una limba impitada in una forma simile o acurtzu a una limba regionale o de minorantzia.
- S'esercitziu de sa libbertade chi amus mentovadu innoghe subra, chi batint doveres e responsabilidades, podent esser custringas a tzertas reglas, conditziones, agorramentos o penas apostivigadas chi sunt apostivigadas dae cuddas leges netzessarias in una sotziedade democratica, in s'interessu de sa siguresa natzionale, de sa binnidesa de su logu geograficu e de sa siguresa pubblica, a s'amparamentu e a su paramentu de su malu fagher, a s'amparu de sa salute ode sa morale, a s'amparu de su lumene e de sos deretos de sos ateros, pro bojare s'ispartionamentu de sas informatziones retzidas in cunfidentzia, o pro mantener s'autoridade e s'imparzialidade de su podere giudiziariu.
- 3) Sas Partes si leant s'assuntu de contivizare chi sos interessos de sos chi faeddant sa limbas regionales o de minorantzia siant rapresentadas o leadas in cunsideru intro sas lacanas de sos trastos chi podent esser fatos cunforma a sas leges chi ant su compitu a afianzare sa libbertade e su pluralismu de sos media.

Art 12 - Fainas e trastos culturales

- 1) In cantu a sos trastos e a sas fainas culturales - in piessignu a sas bibliotecas, videolibrerias, tzentros culturales, museos, remonidorzos, academias teatros e tzinemas, gai comente incunzas literarias o tzinematograficas, de espressione de su connotu de sa gente, de festivales e de industria culturale, impitende puru tecnologias noas - sas Partes si leant s'assuntu, intro sas lacanas de su logu geograficu inue custas limbas benint impitadas pro su tantu chi sas autoridades publicas apant cumpetentzia, podere o ite fagher in custu campu, a:
- a) a animare s'aerzu e sas fainas chi tipizant sas limbas regionales o de sas minorantzas e favoressire sos modos diversos de s'acurtziare a sas operas fatas cun custas limbas;
 - b) a favoressire sos diversos modos de intrare in ateras limbas a sos traballios fatos in sas limbas regionales o de sas minorantzas pro ajutare e ispartionare fainas de tramunonzos, dopiagiu, su post-sincronizatzione e sa sutatitoladura;
 - c) a favoressire s'intradura cun sas limbas regionales o de sas minorantzas a traballios fatos in ateras limbas pro ajutare e ismanniare fainas de tramunonzos, dopiagiu, post-sincronizatzione e sutatitolaturas; d) a contivizare chi sos organismos responsabbiles de aparitzare e ajutare sas barias fainas culturales si afianzent in una manera appropriada sa connoschentzia e s'impitu de sa limbas regionales o de minorantzia e de sa cultura a sas cales issos sunt istados ingarrigados de dare un'ajudu;
 - e) a animare misuras pro s'assicurare chi sos organismos ingarrigados a aparitzare e a ajutare sas fainas culturales apant a contu issoro personale chi connoscat sa limba regionale o de sas minorantzas, gai comente sa limba (s) de su restu de sa gente;
 - f) a animare sa partetzipatzione dereta de rapresentantes de sos impitadores de una limba regionale o de sas minorantzas cando si tratat de trastos e programmas de atividades culturales;
 - g) a animare e /o render prus fatzile su criamentu de unu o prus organismos chi siant ingarrigados de acollire de remonire in copia, presentare o pubblicare sos traballios fatos in sa limba regionale o de sas minorantzas;
 - h) a su bisonzu, criare e/o contivizare e finanziaire servitzius de tramunadura e de chirca terminologica, in funtzione de unu mantenimentu, isparta e afortimentu du un' appropriada terminologia commerciale, economica, sotziale, tennica e legale in onzi limba regionale o de sas minorantzas.
- 2) Pro su chi pertocat a sos ateros logos geograficos inue custas limbas regionales o de sas minorantzas non sunt impitadas, sas Partes si leant s'assuntu, si su numeru de sos impitadores de custas limbas sunt su bastante, a pimitire, a animare e/o apostivigare trastos culturales apropiados cunforma a cantu amus nadu in su paragrafu prima de custu.
- 3) Sas Partes si leant s'assuntu, pissighende sa politica culturale issoro in logos furisteris, de dare unu giassu appropriadu a sas limbas regionales o de sas minorantzas e a sa cultura issoro.

Art.13 - Bida economica e sotziale

- 1) Pro su chi pertocat a sa bida economica e sotziale, faeddende de totu su Istadu, sas Partes si leant s'assuntu de:
- 1 a) a che bogare dae sa legislatzione onzi regla chi siat de impedu o de limine, si non b'at una rejone chi l'iscundat, a s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas in pabiros chi siant i relata a sa bida economica e sotziale , in piessignu a sos agiustos de traballiu e a sos pabiros tennicos de istrutzione pro s'impreu e su fainamentu de sos trastos;
 - 1 b) a preubbire chi si ponzat in sos regulamentos internos de sas impresas e in sos pabiros privados, reglas chi ponzant abbanda o agorrent s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas, assumancu tra sos faeddantes de sa matessi limba;
 - 1 c) a parare fainas fatas pro disaminare s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas in relata cun su fainare economicu e sotziale;
 - 1 d) a render prus fatzile e/o de animare cun ateras ainas, a parte cussas chi amus nadu innoghe subra, s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas.
- 2) Pro cussu chi pertocat a su fainare economicu e sotziale, sas Partes si leant s'assuntu, pro su tantu chi sas autoridades publicas nd'ant sa cumpetentzia, intro sas lacanas inue custas limbas regionales o de sas minorantzas benint impitadas, e pro su tantu chi est possibile fagher cun rejone:
- 2 a) a ponner in sos regulamentos finanziarios e bancarios issoro, reglas chi pimitant, intro proceduras chi andent bene cun sas fainas commerciales, s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas pro fagher ordines de pagamentu (assennos, cambiales, e gai sighende) o ateros pabiros finanziarios, o, a su bisonzu, contivizare sa posta in faina de trastos simizantes;
 - 2 b) in sos giassos economicos e sotziales, chi sunt suta su cuntrollu issoro (giassu publicu) aparitzare fainas chi animent s'impitu de sas limbas regionales o de sas minorantzas;
 - 2 c) contivizare chi sos servitzius sotziale comente pro esempru sos ispidales, ospitzius, pensionados, diant sa possibilitade de retzire e de curare in sa limba issoro sas personas chi impitant sas limbas regionales o de sas minorantzas cando sunt in su bisonzu de esser curados, pro edade o pro ateros motivos.
 - 2 d) a contivizare, cun trastos fatos aposta, chi sas ispiegatziones pro sa siguresa siant iscritas puru in limbas regionales o de sas minorantzas;
 - 2 e) a fagher in modu chi sas informatziones dadas dae sas autoridades publicas de cumpetentzia, pro cantu pertocat sos deretos de sos consumidores, siant fatas puru in limbas regionales o de sas minorantzas.

Art 14 - Iscambios in sas lacanas tra Istados

Sas partes si leant s'assuntu:

- a) a ponner in faina agiustos già esistenti tra sos Istados inue sa matessi limba est impitada a sa matessi manera o guasi, o a su bisonzu, a chiricare de concuire agiustos, in manera de afortire sos cuntatos tra sos ch'impitant sa matessi limba in sos Istados interessados, in sos giassos de sa cultura, de s'imparadonzu, de s'informatzione, de sa formatzione professionale e de s'istrutzione sighida;
- b) pro su bene de sas limbas regionales o de sas minorantzas, a ajutare e/o ispingher sa cooperatzione tra sas lacanas de sos Istados, in piessignu tra sas autoridades

regionales e locales inue custas limbas benint impitadas in una manera pretzisa o assomizante.

Capitulu IV

Aplicazione de sa Carta

Art. 15 - Raportos fetianos

1) Sas Partes ant a fagher a bider in manera fetiana a su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa, in una forma chi at a esser pretzisada dae su Comitadu de sos Ministros, unu raportu de sa politica issoro pissighida pompiende su Capitulu II de custa Carta e su chi s'est fatu pro ponner in possa si chi s'est apostivigadu in su Capitulu III chi issos ant atzetadu.

Su primu raportu at a esser presentadu intro s'annu dae sa posta in possa de custa Carta in su logu de sa Parte in chistione, sos ateros raportos andende dae tres in tres annos pustis de su primu.

2) sas Partes ant a ispartizare a totu sos raportos issoro.

Art. 16 - S'esamine de sos raportos

1) Sos raportos presentados a su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa comente amus nadu cun s'Articulu 15 ant a esser esaminados da unu comitadu de esperti costituitu cunforma a s'Articulu 17 .

2) Organismos e assotziaziones costituitos in manera legale in una Parte podent relate a su comitadu de sos esperti subra chistiones chi pertocant a sos assuntos leados dae cussa Parte ponzende fatu a su Capitulu III de custa Carta. Pustis de aer faeddadu cun sa Parte interessada, su comitadu de sos esperti podet impitare custas informatziones cando preparant su raportu chi ponimus in graru in su paragrafu chi benit innoghe suta. Custos organismos o assotziaziones podent puru fagher a conoscher decramentos subra sa politica pissighida dae una Parte ponzende fatu a su Capitulu II de custa carta.

3) Ponzende fatu a sos raportos apostivigados in su paragrafu 1 e de sas informatziones mentovadas in su paragrafu 2, su comitadu de sos esperti ant a ammanizare unu raportu pro su Comitadu de sos Ministros. Custu raportu at a esser acumpanzadu dae cuddos commentos chi sunt istados pedidos a sas Partes e podet esser ispartizonadu a totu dae su Comitadu de sos Ministros.

4) Su raportu mentovadu in su paragrafu 3 at a cabere in piessignu sas propostas de su comitadu de sos esperti a su Comitadu de sos Ministros pro ammanizare sas matessi racumandas, de cust'urtimu organismu a una o prus Partes, si bi nd'aperet su bisonzu.

5) Su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa at a fagher onzi duos annos unu raportu detalladu a s'Assemblea Parlamentare subra sa posta in possa de sa Carta.

Art.17 - Comitadu de sos esperti

1. Su comitadu de sos esperti at a esser cumponnidu dae unu mermu pro Parte, ischirriadu dae su Comitadu de sos Ministros dae una lista de personas balentes e de reconnota competenza in sas materias chi mentovamus in custa Carta, chi ant a esser propostas dae sa Parte interessadas.

2. Sos merms de su Comitadu ant a esser nomenados pro ses annos e ant a poder esser torrados a nomenare. Si unu mermu non resessit a agabbare su mandadu at a esser cambiadu cun un'ateru impitende sa matessi procedura apostivigada in su paragrafu 1 e su mermu nomenadu pro nde leare su postu at a abbarrare fintzas a agabbare su mandadu de su chi bi fit innanti.

3. Su Comitadu de sos esperti at a impitare unu regulamentu suo. Su servitziu de segreteria at a esser assicurada dae su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa.

Capitulu IV

Disposizioni finales

Art. 18

Custa Carta est abberta a sa firmas de sos Istados membros de su Cussizu d'Europa. Issa at a esser assugetada a ratifica, atzetada e aproada. Sa ainas de ratifica, de atzetazione o de aproadura ant a esser allogadas in domo de su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa.

Art 19

1) Custa carta at a intrare in possa sa prima die de su mese pustis de sos tres chi sunt passados dae cando sos chimbe istados membros de su Cussizu d'Europa ant a aer dadu s'assensu issoro a si vincolare a sa Carta gai comente namus cun s'articulu 18.

2) Onzi Istadu membru chi dae pustis at a dare s'assensu a si vincolare cun sa Carta, issa at a intrare in possa sa prima die de su mese pustis chi nde sunt passados tres dae sa die chi est istada depositada s'aina de ratifica, atzetazione o aproadura.

Art 20

1) Pustis de s'intrada in possa de sa Carta, su Comitadu de sos Ministros de su cussizu d'Europa at a poder cumbidare onzi Istadu chi non siat membru de su Cussizu a s'affianzare a sa carta.

2) Pro onzi Istadu affianzadu, sa Carta at a intrare in possa sa prima die de su mese pustis de tres meses chi ant depositadu sos trastos de atzetazione anca su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa.

Art. 21

1) Onzi Istadu podet, a su mamentu de sa firma o cando arremat su trastu suo de ratifica, atzetazione, aproadura o affianzamentu, fagher una o prus assentos a sos paragrafos 2) e 5) de s'articulu 7 de custa Carta. Non podet esser fatu perun'ateru assentu.

2) Onzi Istadu cuntraente chi at fatu assentos pro bia de su ch'amus nadu in su paragrafu de innoghe subra, si nde los podet torrare a bogare, fatende una notifica a su segretariu Generale de su Cussizu d'Europa. Su ritiru at a aer balore dae sa die chi est istada retzida dae su Segretariu Generale sa notifica.

Art. 22

1) Onzi Parte podet in calesiat mamentu, denunziare custa Carta fatende una notifica a su segretariu Generale de su Cussizu d'Europa.

2) sa denunzia at a aer balore dae sa prima die de su mese passadu unu tempus de ses meses dae sa retzida de sa notifica dae su Segretariu Generale.

Art. 23

Su Segretariu Generale de su Cussizu d'Europa at a notificare a sos Istados membros de su Cussizu e a onzi Istados chi at affianzadu sa Carta de:

- a) onzi firma
- b) depositu de onzi trastu de ratifica, atzetazione, aproadura e affianzamentu;
- c) onzi data de intrada in possa de custa Carta cunforma a sos articulos 19) e 20);
- d) onzi notifica retzida in acordu de sas reglas de s'articulu 3) paragrafu 3);
- e) onzi ateru pabiru, notifica o notizia chi pertocat custa carta.